

nacionalnost, zbiljskom zakonu svoj iluzorni zakon, smatrajući da je ovlašten izdvajati se od čovječanstva na taj način što principijelno ne učestvuje u historijskom pokretu, iščekujući budućnost koja s općom čovjekovom budućnosti nema ničeg zajedničkog, smatrajući sebe članom jevrejskog naroda a jevrejski narod izabranim narodom.

Po kom osnovu onda zahtijevate vi Jevreji emancipaciju? Zbog vaše religije? Ona je smrtni neprijatelj državne religije. Kao građani? U Njemačkoj nema građana. Kao ljudi? Vi niste ljudi, kao što nisu ljudi ni oni na koje vi apelirate.

Bauer je na nov način postavio pitanje o emancipaciji Jevreja, pošto je kritizirao dosadašnja postavljanja i rješenja pitanja. Kakve osobine imaju, pita on, Jevrej koji treba da bude emancipiran i kršćanska država koja treba da emancipira? On odgovara kritikom jevrejske religije, on analizira religijsku suprotnost između jevrejstva i kršćanstva, on objašnjava suštinu kršćanske države, i to sve sa smjelošću, oštrinom, duhom, temeljitošću i načinom pisanja koliko preciznim toliko jezgrovitim i punim energije.

Kako, dakle, Bauer rješava jevrejsko pitanje? Kakav je rezultat? Formuliranje jednog pitanja jeste njegovo rješenje. Kritika jevrejskog pitanja je odgovor na jevrejsko pitanje. Rezime je, dakle, slijedeći:

Moramo emancipirati sami sebe prije nego što bismo mogli emancipirati druge.

Najoštrij oblik suprotnosti između Jevreja i kršćanina jeste religijska suprotnost. Kako se rješava neka suprotnost? Tako što se onemogućí. Kako se onemogućava neka religijska suprotnost? Tako što se ukine religija. Čim Jevrej i kršćanin obostrano uvide da su njihove religije samo različiti stupnjevi razvitka ljudskog duha, različite zmijske kože koje je ostavila historija, a čovjeka shvate kao zmiju koja se u njih obukla, oni se neće više nalaziti u religijskom, nego još samo u kritičkom, naučnom, u ljudskom odnosu. Nauka je tada njihovo jedinstvo. A suprotnosti u nauci rješavaju se samom naukom.

Osobito se njemački Jevrej suočava sa pomanjkanjem političke emancipacije uopće i sa jako izraženim karakterom kršćanske države. Po Baueru, međutim, jevrejsko pitanje ima opće značenje, nezavisno od specifičnih njemačkih odnosa. Ono je pitanje o odnosu religije prema državi, o protivrječnosti religijske ograničenosti i političke